

Úvod do filozofie 2/Filozofie 2

Deismus, materialismus a optimismus

Osvícenství aneb Světlo rozumu

2. pol. 17. stol., největší rozmach v 18. stol.

Hlavní znaky:

- racionalismus
- deismus (až ateismus)
- materialismus (mechanicismus)
- antiklerikalismus
- víra v pokrok (optimismus)
- humanismus (svoboda, rovnost, bratrství)

Hlavní představitelé:

Anglie: Locke, Paine, Hume

Francie: Diderot, d'Alembert, Voltaire,
Montesquieu, Holbach, Helvétius,
Condillac, La Mettrie

Německo: Herder, Wolff, Lessing, Kant

Encyklopedie aneb Racionální slovník věd, umění a řemesel (1751-1772)

ENCYCLOPÉDIE,
OU
DICTIONNAIRE RAISONNÉ
DES SCIENCES,
DES ARTS ET DES MÉTIERS,
PAR UNE SOCIÉTÉ DE GENS DE LETTRES.

Mis en ordre & publié par M. *DIDEROT*, de l'Académie Royale des Sciences & des Belles-Lettres de Prusse; & quant à la PARTIE MATHÉMATIQUE, par M. *D'ALEMBERT*, de l'Académie Royale des Sciences de Paris, de celle de Prusse, & de la Société Royale de Londres.

*Tantum series juncturaque pollet,
Tantum de medio sumptis accedit honoris! HORAT.*

TOME PREMIER.

A PARIS,

Chez { *BRIASSON*, rue Saint Jacques, à la Science.
DAVID l'aîné, rue Saint Jacques, à la Plume d'or.
LE BRETON, Imprimeur ordinaire du Roy, rue de la Harpe.
DURAND, rue Saint Jacques, à Saint Landry, & au Griffon.

M. DCC. LI.

AVEC APPROBATION ET PRIVILEGE DU ROY.

Charles de Montesquieu (1689-1755)

- francouz. filosof, ecyklopedista,
zakladatel sociální geografie

Dílo:

Perské listy (1721) – satira na státní absolutismus a náboženskou nesnášenlivost.

O duchu zákonů (1748) – stát a zákony vyrůstají z přírodních a historických podmínek. Univerzální ideál nejlepšího státu neexistuje!

François Marie Arouet VOLTAIRE (1694-1778)

- francouz. filosof, básník, spisovatel, dramatik,
- filosof. eklektik (vliv J. Locka) a deista.
- propagátor Newtonovy fyziky.
- odpůrce absolutismu.
- kritik náboženské netolerance a fanatismu.
- kritik Leibnizovy koncepce „nejlepšího možného světa“.

Dílo (99 sv.): *Candide, Filosofický slovník.*

„Nesouhlasím s tím, co říkáte, ale až do smrti budu hájit Vaše právo to říkat.“

Denis Diderot (1713-1784)... aneb Mezi divadlem a filosofií

- francouz. filosof, spisovatel, dramatik, estetik, vedoucí encyklopedistů.
- pro *Encyklopedii* napsal přes 1000 hesel.
- od teismu přes pochybování k deismu až k materialismu.

Dílo: *Filosofické myšlenky,*
Pojednání o kráse,
Jeptiška,
Jakub fatalista a jeho pán

Julien Offray de La Mettrie (1709-1751)

- francouzský filosof a lékař
- pozice důsledného materialismu (existuje jenom hmota a její pohyb).
- předpoklad Boha jako princip pohybu není nutný!
- předpoklad duše člověka není nutný!
- myšlení je jenom tělesnou funkcí mozku.
- pocity viny a lítosti jsou jenom sebetřýzněním.
- štěstí je v smyslovém požitku (hédonismus).

Dílo: *Člověk stroj* (1748)

Paul von Holbach (1723-1789)

- francouzský filosof něm. původu.
- zakladatel mechanistického materialismu
- důsledný a radikální ateista.

Dílo: *Odhalené křesťanství* (1768)

Systém přírody (1770)

- víra v Boha je největší překážkou toho, aby lidské národy žily mravným životem.
- **optimismus** – „osvícení rozumem“ stačí k osvobození od břemene předsudků a k nastolení věku blaženosti.

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)... aneb Vítězství citu nad rozumem!

- francouzský filosof švýcarského původu, autor několika oper, zakladatel **naturalistické pedagogiky**.
- v roce 1750 se zúčastnil soutěže Dijonské akademie o nejlepší filozofické pojednání na otázku: „Zda pokrok věd a umění (od renesance) přispěl k zlepšení mravů“. Ve své *Rozpravě o vědách a umění*, ale odpovídá negativně: pokrok je synonymem zkaženosti!
- kritik osvícenského racionalismu a optimismu!

- „návrat“ k přírodě, myšlenka „ušlechtilého divocha“.
- cit má přednost před rozumem.
- při výchově má dítě dojít k víře samo!

Dílo:

*Rozprava o původu a základu nerovnosti
mezi lidmi (1753)*

Julie aneb Nová Heloisa (1761)

O společenské smlouvě (1762)

Emil čili O vychování (1762)

Vyznání (Les Confessions, 1781)

„Člověk se narodil svobodný, ale všude je
v okovech.“

